

STRATEGISCH THEMA: DUURZAME DIERLIJKE PRODUCTIE

De veehouderij zorgt in Vlaanderen mee voor hoogwaardige eiwitbronnen voor de mens en is ook belangrijk in een circulair systeem. Dieren onderhouden immers het landschap, valoriseren producten die de mens niet kan verteren (zoals gras en nevenstromen) en hun mest voedt gewassen en brengt koolstof in de bodem aan. De impact op klimaat, milieu, biodiversiteit en water moet echter gereduceerd worden. Binnen dit strategisch thema engageren de eiwitpartners zich om de veehouderij, en hiermee ook de productie van dierlijke eiwitbronnen, meer circulair te maken. Doelstellingen binnen dit thema gaan dan ook over inspanningen richting circulaire diervoeders (alternatieven voor overzeese soja) en circulaire meststoffen (alternatieven voor kunstmest). Verdienmodellen die deze inspanningen valoriseren zijn hierbij een cruciale randvoorwaarde. Rond deze drie centrale thema's (diervoeder, mest, verdienenmodel) werden verschillende SMART-doelstellingen geformuleerd. Deze doelstellingen zijn complementair aan de strategische thema's 'duurzame diervoeders' en 'meer plantaardige eiwitten', waarbij eveneens doelstellingen geformuleerd zijn die de circulariteit van de veehouderij vergroten¹.

1.1 DOELSTELLING 1: MEER KENNIS VAN (VALORISATIETECHNIEKEN VAN) NEVENSTROMEN EN ALTERNATIEVE EIWITBRONNEN IN VOEDERS

Eén van de bottlenecks in het gebruik van nevenstromen in veevoeders, is de beschikbaarheid van de juiste (kennis van) technologie en/of apparatuur om deze nevenstromen te kunnen benutten. Voorbeelden zijn fermentatietechnieken, toastinginstallatie (veldbonen), beperken van anti-nutritionele factoren... Daarnaast is ook kennis van andere alternatieve eiwitbronnen dan nevenstromen, zoals lokale veldbonen, lupinen, gras(klaver)... nodig om met deze teelten te kunnen starten. Onderstaande SMART-geformuleerde indicatoren zullen de vooruitgang van deze doelstelling concreet gaan meten en monitoren.

1.1.1 SMART formulering

35 projecten en investeringen in de brede agrovoedingssector maken nevenstromen en/of alternatieve eiwitbronnen beter inzetbaar² voor veevoeder. Voor de tussentijdse mid-term evaluatie wordt dit aantal tegen 2026 gelijkgesteld aan 18 projecten.

Deze doelstelling wijst op het totaal goedgekeurde projecten rond dit thema tussen de referentiewaarde (gemiddelde 2018-2022) en 2030.

1.1.2 Databronnen

De data voor deze doelstelling en indicatoren zijn afkomstig uit een vaste set van projectoproepen: demonstratieprojecten, EIP (voorbereiding, samenwerking, innovatie), VLAIO-LA trajecten, bio-projecten en CCBT-projecten. De goedgekeurde projecten uit deze oproepen zijn publiek beschikbaar.

¹ Volgende strategische thema's en doelstellingen zetten eveneens in op een verminderde afhankelijkheid van geïmporteerde soja:

- Duurzame diervoeders: meer gebruik van nevenstromen door de veevoederindustrie en door de veehouders
- Meer plantaardige eiwitten: 40% areaalstijging van duurzame eiwitgewassen voor lokale diervoeders

² Dit wijst op de toepassing van (nieuwe) technologieën, verwerkingstechnieken, samenwerking, genetica... en gaat dus breed

Dit is dus géén volledig overzicht van alle projecten binnen Vlaanderen rond dit onderwerp. Wel is voor deze beperkte set van oproepen gekozen om de data voldoende stabiel (enkel structurele oproepen) te houden, zodat de trend kan weergegeven worden (stijging t.o.v. evolutie in verleden). Deze oproepen zijn volgens de werkgroep voldoende divers (onderzoek, innovatieve investeringen, samenwerking) om deze trend te kunnen weergeven.

1.1.3 Nulmeting

Het referentiejaar voor de nulmeting is het meerjaarlijkse gemiddelde van 2018 tot 2022. Deze data, i.e. het meerjaarlijks gemiddelde, worden jaarlijks geüpdatet.

Van 2018 tot 2022 werden er respectievelijk 0, 2, 8, 5 en 2 projecten rond nevenstromen / alternatieve eiwitbronnen voor veevoeder weerhouden uit de oproepen demonstratieprojecten, EIP (voorbereiding, samenwerking, innovatie), VLAIO-LA trajecten, bio-projecten en CCBT-projecten. Dit komt overeen met een gemiddelde aantal van 3,4 weerhouden projecten per jaar. Dit is onze referentiewaarde. Door dit getal te vermenigvuldigen met 8 (i.e. het aantal jaren tussen 2022 en 2030), bekomen we de prognose voor de toekomst. Voor de SMART-doelstelling werd de ambitie verhoogd met één extra project per jaar bovenop de trend uit het verleden (gemiddelde 2018-2022). Dit zal ons in totaal (gecumuleerd) 18 nieuwe projecten opleveren in 2026 en 35 nieuwe projecten in 2030.

1.2 DOELSTELLING 2: MEER ZELFVOORZIENING IN VOEDERS DOOR STIJGING VAN HET GRASLANDAREAAL PER RUNDVEE-EENHEID

Gras is momenteel (2023) de grootste teelt in Vlaanderen. Het is eveneens dé lokale eiwitbron bij uitstek voor herkauwers zoals rundvee en het bepaalt in belangrijke mate het niveau van circulariteit van het rundveebedrijf (afzet van mest, bedrijfseigen voeder). Per eenheid rundvee, zien we de laatste jaren (vanaf 2020) echter een daling van het graslandareaal. Met deze doelstelling willen we het graslandareaal per rundvee-eenheid terug opkrikken. Onderstaande SMART-geformuleerde indicator zal de vooruitgang van deze doelstelling concreet gaan meten en monitoren.

Grasland wordt hier ruim geïnterpreteerd (ook grasklaver, grasluzerne, graskruiden...): zie [bijlage 1](#) voor de teeltcodes die hier in rekening worden gebracht.

Noot: Bond Beter Leefmilieu (BBL) onthoudt zich bij deze doelstelling. BBL is van mening dat de doelstelling in de juiste richting gaat, maar onvoldoende ambitieniveau heeft.

1.2.1 SMART formulering

Minstens 0,280 hectares grasland (incl. gras-eiwitteelten) per rundvee-eenheid op Vlaams niveau. Dit komt overeen met 3,57 rundvee-eenheden per hectare grasland.

Voor de tussentijdse mid-term evaluatie in 2026 wordt gestreefd naar 0,277 hectares grasland per rundvee-eenheid.

Gezien dit een nieuwe indicator is sinds 2020, zal de evolutie nauwgezet opgevolgd worden. Indien dit uit de laatste datagegevens realistisch blijkt, zal deze doelstelling tijdens de mid-term evaluatie in 2026 ambitieuzer bijgesteld worden.

1.2.2 Databronnen

De data voor deze doelstelling en indicatoren zijn afkomstig uit de verzamelaanvraag (aantal runderen, aantal hectares grasland). Een bijkomende analyse van het departement landbouw berekent op basis van deze data het areaal grasland per rundvee-eenheid³. Deze analyse werd pas vanaf 2020 uitgevoerd.

1.2.3 Nulmeting

Het referentiejaar voor de nulmeting is het meerjaarlijkse gemiddelde van 2020 tot 2022. De databron is immers pas sinds 2020 opgestart (zie databronnen). Deze data, i.e. het meerjaarlijks gemiddelde, worden jaarlijks geüpdatet.

Van 2020 tot 2022 is het graslandareaal per rundvee-eenheid respectievelijk 0,2783 ha (2020), 0,2755 ha (2021) en 0,2711 ha (2022). Dit betekent dus een jaarlijkse afname met 1 à 2%. Voor de SMART-doelstelling willen deze daling in het verleden (met 1 à 2%) ombuigen naar een stijging van 1% (in 2026) en 2% (in 2030) tot resp. 0,277 en 0,280 hectares grasland per rundvee-eenheid.

1.3 DOELSTELLING 3: BETERE VALORISATIE VAN DIERLIJKE MEST

Ongeveer twee derde van de dierlijke mestproductie wordt afgezet op landbouwgrond. Eén derde wordt verwerkt en geëxporteerd uit Vlaanderen, voornamelijk naar Frankrijk en Nederland. Daartegenover is het gebruik van stikstof uit kunstmest hoog. De maximale bemestingsnormen per gewas bepalen hoeveel mest er maximaal geplaatst kan worden op landbouwgrond. Binnen een circulaire veehouderij wordt ook de eigen nevenstroom van de veehouderij, namelijk mest, optimaal gevaloriseerd binnen de grenzen van de milieugebruiksruimte van (een gebied binnen) Vlaanderen.

Met deze doelstelling versterken we de circulaire aanpak van dierlijke mest. Vanuit een circulair nutriëntenmanagement zien we mest als grondstof in plaats van als afvalstof. Samen met partners zoeken we naar innovatieve praktijken om stikstof en fosfor uit mest (beter) te valoriseren en deze zowel economisch als milieukundig (door minder productie en gebruik van kunstmest) interessant te maken. Volgens de werkgroep (uitgezonderd BBL) is er nog marge om de inzetbaarheid van dierlijke mest op het land te verbeteren, zoals voor de teelt van wintergraan, zeker ook gegeven het (huidige) kunstmestgebruik in de landbouw. Eén manier om dit te doen is om de nutriëntensamenstelling van dierlijke mest beter af te stemmen op de behoefte van de plantaardige sectoren. Mogelijks is er ook nog marge binnen andere, innovatieve toepassingen van dierlijke mest in andere sectoren (ook buiten de landbouw). Dit vraagt onder andere meer inzet op innovatie en dus projectsubsidies.

Onderstaande SMART-geformuleerde indicatoren zullen de vooruitgang van deze doelstelling concreet gaan meten en monitoren.

Noot: Bond Beter Leefmilieu (BBL) onthoudt zich bij deze doelstelling. Voor BBL is een daling van dierlijke mestproductie prioritair. Daarom kan BBL, zonder bijkomende engagementen voor een daling van dierlijke mest via meer grondgebonden veeteelt, principieel niet achter een doelstelling rond valorisatie van mest staan.

³ Voor de omrekening van dieraantallen naar GVE wordt met volgende coëfficiënten gewerkt: andere runderen, zoogkoeien: 0,8 GVE; mestkalveren, runderen jonger dan 1 jaar, vervangingsvee jonger dan 1 jaar: 0,4 GVE; runderen van 1 tot 2 jaar, vervangingsvee van 1 tot 2 jaar: 0,7 GVE; melkkoeien: 1 GVE

1.3.1 SMART formulering

- **x kg N/ha minder N-gebruik uit kunstmest op wintertarwe:** deze indicator zal pas in 2024 becijferd kunnen worden. Momenteel hebben we hiervan immers slechts data van 2021 en 2022. Een derde jaar is minstens nodig om de trend in het verleden te kunnen inschatten en, op basis daarvan, prognoses en ambities naar de toekomst toe te formuleren.
- **x% meer areaal wintertarwe zonder kunstmestgebruik⁴:** deze indicator zal pas in 2024 becijferd kunnen worden. Momenteel hebben we hiervan immers slechts data van 2021 en 2022. Een derde jaar is minstens nodig om de trend in het verleden te kunnen inschatten en, op basis daarvan, prognoses en ambities naar de toekomst toe te formuleren.
- **21 innovatieve projecten om dierlijke mest beter inzetbaar te maken in andere sectoren**
Voor de tussentijdse mid-term evaluatie wordt dit aantal tegen 2026 gelijkgesteld aan 10 projecten.

1.3.2 Databronnen

Deze data worden verzameld uit het kunstmestregister van de Vlaamse Landmaatschappij (eerste en tweede indicator) en uit een vaste set van projectoproepen (derde indicator): demonstratieprojecten, EIP (voorbereiding, samenwerking, innovatie), VLAIO-LA trajecten, bio-projecten en CCBT-projecten. De goedgekeurde projecten uit deze oproepen zijn publiek beschikbaar. Dit is dus géén volledig overzicht van alle projecten binnen Vlaanderen rond dit onderwerp. Wel is voor deze beperkte set van oproepen gekozen om de data voldoende stabiel (enkel structurele oproepen) te houden, zodat de trend kan weergegeven worden (stijging t.o.v. evolutie in verleden). Deze oproepen zijn volgens de werkgroep voldoende divers (onderzoek, innovatieve investeringen, samenwerking) om deze trend te kunnen weergeven.

1.3.3 Nulmeting

Het referentiejaar voor de nulmeting is het meerjaarlijkse gemiddelde:

- van 2020 tot 2023 voor de eerste en tweede indicator (databron kunstmestregister)
- van 2018 tot 2022 voor de derde indicator (databron projectoproepen). Van 2018 tot 2022 werden er respectievelijk 2, 2, 2, 5 en 5 projecten rond valorisatie van mest weerhouden uit de oproepen demonstratieprojecten, EIP (voorbereiding, samenwerking, innovatie), VLAIO-LA trajecten, bio-projecten en CCBT-projecten. Dit komt overeen met een gemiddelde aantal van 2,6 weerhouden projecten per jaar. Dit is onze referentiewaarde. Door dit getal te vermenigvuldigen met 8 (i.e. het aantal jaren tussen 2022 en 2030), bekomen we de prognose voor de toekomst. Voor de SMART-doelstelling werd de ambitie gelijkgesteld met deze prognose voor de toekomst. Dit zal ons in totaal 10 nieuwe projecten opleveren in 2026 en 21 nieuwe projecten in 2030.

Deze data, i.e. het meerjaarlijks gemiddelde, worden jaarlijks geüpdatet.

⁴ De reden om enkel te focussen op wintertarwe bij deze doelstelling, werd door de werkgroep beslist door de vaststelling dat enkel voor dit gewas een één-op-één verband tussen dalend kunstmestgebruik en hogere valorisatie van dierlijke mest gelegd kan worden. Voor de andere teelten zal een dalend kunstmestgebruik voornamelijk te wijten zijn aan een verminderd algemeen mestgebruik (zowel dierlijke als kunstmest)

1.4 DOELSTELLING 4: MEER VERDIENMODELLEN CIRCULAIRE VEEHOUDERIJ

In een verdienmodel rond circulariteit worden extra, bovenwettelijke inspanningen rond circulariteit vergoed. In dit kader gaat het dus om inspanningen van veehouders om de doelstellingen hierboven te bereiken, namelijk de vermindering van de inputs (zoals soja en kunstmest) en outputs (zoals dierlijke mest). Voorbeelden van deze inspanningen zijn het gebruik van lokale voeders (via eigen ruwvoerders + lokale nevenstromen) of een (meer) grondgebonden veebedrijf.

1.4.1 SMART formulering

- **21 nieuw ontwikkelde verdienmodellen rond circulariteit (met overheidssteun).** Voor de tussentijdse mid-term evaluatie wordt dit aantal tegen 2026 gelijkgesteld aan 10 projecten.
- **x tot op marktniveau opgeschaalde verdienmodellen rond circulariteit (zonder overheidssteun)** Deze indicator zal pas in 2024 becijferd kunnen worden, gezien de databronnen hiervoor nog geselecteerd moeten worden.

1.4.2 Databronnen

De data voor deze doelstelling en indicatoren zijn afkomstig uit een vaste set van projectoproepen: demonstratieprojecten, EIP (voorbereiding, samenwerking, innovatie), VLAIO-LA trajecten, bio-projecten, CCBT-projecten, VLIF-innovatie en VLIF-verdienmodel. De goedgekeurde projecten uit deze oproepen zijn publiek beschikbaar (m.u.v. VLIF-innovatie). Dit is dus géén volledig overzicht van alle projecten binnen Vlaanderen rond dit onderwerp. Wel is voor deze beperkte set van oproepen gekozen om de data voldoende stabiel (enkel structurele oproepen) te houden, zodat de trend kan weergegeven worden (stijging t.o.v. evolutie in verleden). Enkel projecten waarbij met de ontwikkeling van een verdienmodel rond circulaire veehouderij als (sub)doel, worden hier meegeteld. Een voorbeeld hiervan is het demonstratieproject 'sojavrije kippen en varkens', waarbij werd gekeken welke vergoeding er nodig is (vanuit de markt) om voldoende rendabel te kunnen zijn via de productie van volledig sojavrije varkens en kippen.

1.4.3 Nulmeting

Het referentiejaar voor de nulmeting is het meerjaarlijkse gemiddelde van 2018 tot 2022. Deze data, i.e. het meerjaarlijks gemiddelde, worden jaarlijks geüpdatet.

Van 2018 tot 2022 werden er respectievelijk 1, 0, 1, 1 en 0 projecten rond (de ontwikkeling van) verdienmodellen i.k.v. een meer circulaire veehouderij weerhouden uit bovenstaande oproepen. Dit komt overeen met een gemiddelde aantal van 0,6 weerhouden projecten per jaar. Dit is onze referentiewaarde. Door dit getal te vermenigvuldigen met 8 (i.e. het aantal jaren tussen 2022 en 2030), bekomen we de prognose voor de toekomst. Voor de SMART-doelstelling werd de ambitie verhoogd met twee extra projecten per jaar bovenop de trend uit het verleden (gemiddelde 2018-2022). Dit zal ons in totaal 10 nieuwe projecten opleveren in 2026 en 21 nieuwe projecten in 2030.

Volgende organisaties werkten actief mee aan het bepalen van bovenstaande doelstellingen, en het aanbrengen van betrouwbare data(bronnen) om de doelstellingen te monitoren:

Departement Landbouw en Visserij (trekker), Vlaamse Landmaatschappij (VLM), Bond Beter Leefmilieu (BBL); Boerenbond, Algemeen Boerensyndicaat (ABS), Groene Kring, Belgian Feed Association (BFA), Instituut voor Landbouw, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) en Inagro.

BIJLAGE 1: TEELTEN DIE ONDER DE NOEMER 'GRASLAND' VALLEN

Type grasland	Teelt
Ander (tijdelijk) grasland	Grasklaver
Ander (tijdelijk) grasland	Graskruiden
Ander (tijdelijk) grasland	Grasland
Ander (tijdelijk) grasland	Grasluzerne
Ander (tijdelijk) grasland	Mengsel gras en vlinderbloemige (andere dan klaver/luzerne)
Ander (tijdelijk) grasland	Natuurlijk grasland
Ander (tijdelijk) grasland	Weiland met bomen
Blijvend grasland	Grasklaver
Blijvend grasland	Graskruiden
Blijvend grasland	Grasland
Blijvend grasland	Grasluzerne
Blijvend grasland	Mengsel gras en vlinderbloemige (andere dan klaver/luzerne)
Blijvend grasland	Natuurlijk grasland
Blijvend grasland	Weiland met bomen